

Valsts kanceleja

Atbildība valsts pārvaldē

2016

Valsts kanceleja

Publisko izdevumu un revīzijas komisijas 01.06.2016. sēde (protokols Nr.113)

KOMISIJAS LĒMUMS:

Valsts kancelejai līdz 2016. gada 15. septembrim iesniegt Saeimas Publisko izdevumu un revīzijas komisijai vienotus metodiskus norādījumus (vadlīnijas) valsts amatpersonu atbildības izvērtēšanai pēc Valsts kontroles revīzijās konstatētajiem pārkāpumiem

Balsojums: par "6"; pret "0"; atturas "4".

Valsts kanceleja

Kāpēc tas ir svarīgi?

- ① Sabiedrības interesēs ir izveidot tādu valsts pārvaldi, kurai var uzticēties sabiedrība kopumā un katrs indivīds atsevišķi.
- ② Sabiedrības interesēs ir panākt, lai amatpersonas konsekventi ievēro normatīvo aktu prasības un rīkojas atbilstoši vispārējiem tiesību principiem.
- ③ Veicot pārbaudi disciplinārlietas ietvaros un objektīvi konstatējot, ka pārkāpums tomēr nav noticis, tiek novērstas nepamatotas šaubas par amatpersonas rīcības tiesiskumu.

Sk.arī Administratīvās apgabaltiesas 2011. gada 21. jūlija spriedumu lietā Nr. AA43-2411-11/4

Valsts kanceleja

Atbildības priekšnoteikumi

- ① Darboties spējīga un efektīva iekšējā kontroles sistēma, pārvaldes lēmumu priekšpārbaudes un pēcparbaudes kārtība
- ② Augstu profesionālo standartu uzturēšana, atbalsta sniegšana un godprātīgas iekšējās vides veicināšana
- ③ Objektīva valsts pārvaldē nodarbināto darbības un to rezultātu novērtēšana
- ④ Skaidri noteikti mērķi un uzdevumi, darba standarti, darba izpildes rādītāji un pienākumi katram valsts pārvaldē nodarbinātajam
- ⑤ Sekmīga sadarbība

Valsts kanceleja

Kā rīkoties?

- ① Citam citu profesionāli jāatbalsta, bet iespējamās kļūdas gadījumā uz to atklāti jānorāda.
- ② Valsts pārvaldē nodarbināto darbības un to rezultātu novērtēšana nedrīkst būt formāla.
- ③ Iestādes un resora līmenī ir jāveicina diskusijas par valsts pārvaldes un iestādes vērtībām, kā arī valsts pārvaldē nodarbināto uzvedības pamatprincipiem. Jāstiprina Ētikas komisiju darbs.
- ④ Disciplināratbildība kā galējais līdzeklis.

Sal.arī Krūmiņa V. Tiesnešu vērtības un atbildība. Jurista Vārds, 14.04.2015., Nr. 15 (867), 8.-10.lpp.

Valsts kanceleja

Valsts kanceleja

Ierēdņa pamatpienākumi

Valsts civildienesta likuma 15.pants

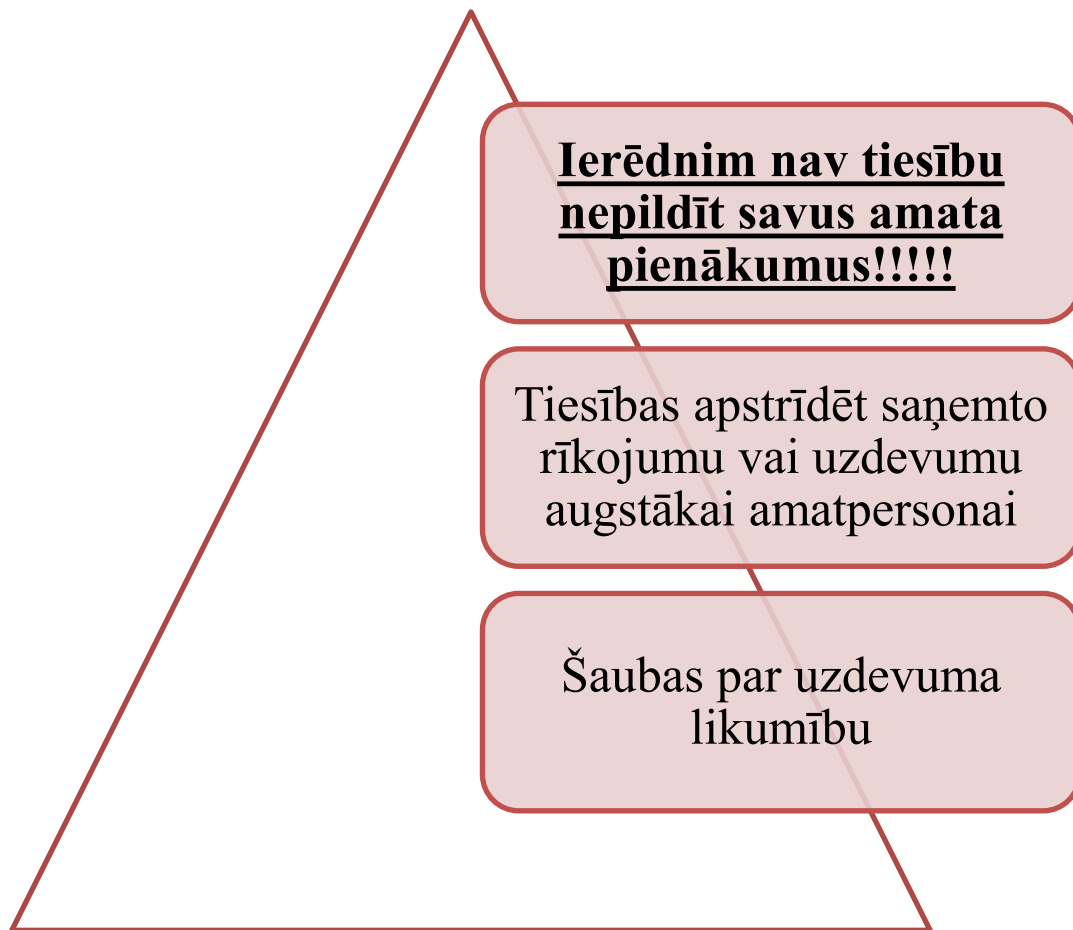
- ① ievērot Satversmi, Latvijai saistošas starptautisko tiesību normas, likumus un citus normatīvos aktus;
- ② neatkarīgi no savas politiskās pārliecības būt lojālam likumīgai valdībai un ievērot politisko neitralitāti. Atbilstoši politiskās neitralitātes principam valsts civildienesta ierēdnis savu pienākumu izpildē vadās tikai pēc profesionāliem kritērijiem un lēmumu pieņemšanā nav atkarīgs no politiskās ietekmes;
- ③ apzinīgi, izrādot personisko iniciatīvu un darbojoties sabiedrības interesēs, pildīt amata pienākumus, priekšniecības likumīgos rīkojumus, atbildēt par savu darbību normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā un ievērot Ministru kabineta noteiktos ierēdņa uzvedības principus.

Ierēdnis amata pienākumu izpildes laikā un ārpus tā ar savu rīcību nedrīkst diskreditēt sevi, iestādi un valsti.

Valsts kanceleja

Ierēdņa atbildība par savu darbību un bezdarbību

Valsts kanceleja

Disciplināratbildība: tiesiskais regulējums

Ierēdņi

- Valsts civildienesta ierēdņu disciplināratbildības likums

Amatpersonas ar speciālajām dienesta pakāpēm

- Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm disciplināratbildības likums

Darbinieki

- Darba likums

Valsts kanceleja

Disciplinārpārkāpumi

Amata pienākumu
nepildīšana

Pilnvaru pārsniegšana

Ar likumu aizsargātas
informācijas neatļauta
izpaušana

Mantas nozaudēšana,
bojāšana vai naudas
nozaudēšana

Nekorekta attieksme
pret personu, pildot
amata pienākumus

Nepiedienīga un
necienīga izturēšanās
laikā, kad netiek pildīti
amata pienākumi

Politiskās neitralitātes
neievērošana

Valsts kanceleja

Disciplinārsodi

rājiens

mēnešalgas
samazināšana

pazemināšana
amatā

atbrīvošana no
amata

atbrīvošana no
amata ar
nosacījumu

Valsts kanceleja

1.solis

- **Vai ir disciplinārpārkāpums?**
- ar nodomu vai aiz neuzmanības izdarīts pārkāpums (darbība vai bezdarbība)

2.solis

- **Kurš atbildīgs?**
- ārējie normatīvie akti, iekšējie normatīvie akti + amata apraksts
- **disciplinārlietu ierosina par konkrēta ierēdņa rīcību**

3.solis

- **Vai nav iestājies noilgums?**
- ierosina mēneša laikā / kopš attiecīgās darbības vai bezdarbības izdarīšanas (pabeigšanas) dienas nav pagājuši vairāk kā divi gadi

Valsts kanceleja

Disciplinārlietas ierosināšana

ierosināšanas termiņš nav atjaunojams vai pagarināms

Nepieciešamība
disciplinārpārkāpumu
izmeklēt savlaicīgi

Novērst nepamatotu
lietas ierosināšanu,
pieņemts objektīvs un
izsvērts lēmums

Valsts kanceleja

Kas ierosina disciplinārlietu? (VCIDL 18.panta pirmā daļa)

- ① Ministru prezidents
- ② Ministru kabineta loceklis par viņam padoto iestāžu ierēdņiem
- ③ iestāde, kurā ierēdnis pilda valsts civildienestu
- ④ augstāka iestāde
- ⑤ finanšu ministrs par tiesību aktiem neatbilstošu rīcību ar budžeta līdzekļiem

Valsts kanceleja

Disciplinārlietas ierosināšanas obligātums (VCIDL 17.pants)

- ① Iestādei vai amatpersonai, kuras rīcībā ir informācija par iespējamu disciplinārpārkāpumu, ir pienākums par to informēt iestādi vai amatpersonu, kurai ir tiesības pieņemt lēmumu par lietas ierosināšanu.
- ② Iestādei vai amatpersonai, kuras kompetencē ir lietas ierosināšana, ir pienākums izmantot visus likumā paredzētos līdzekļus, lai noskaidrotu, vai ir izdarīts disciplinārpārkāpums.

Valsts kanceleja

Disciplinārlietas ierosināšanas obligātums

- ① Ir jābūt noskaidrotiem apstākļiem, kuri norāda uz konkrētas personas iespējami prettiesisku, disciplināri sodāmu rīcību.
- ② Informācija par iespējamā disciplinārpārkāpuma izdarīšanu prasa zināmu apstrādi, tostarp faktu pārbaudi un secinājumu izdarīšanu. Šajā sakarā ir būtiski novērtēt, vai iestāde ir vilcinājusies ar noteikto darbību veikšanu, proti, vai iestāde ir veikusi darbības, lai savlaicīgi iegūtu un apstrādātu datus, kas būtu nepieciešami lēmuma pieņemšanai par disciplinārlietas ierosināšanu.

Sk.arī Augstākās tiesas Senāta 2012. gada 1. marta spriedums lietā Nr. SKA-132/2012

Valsts kanceleja

Disciplinārlietas ierosināšana

Informācijas avoti:

- ① iesniegums
- ② iekšējā auditora ziņojums
- ③ Valsts kontroles ziņojums
- ④ tiesas spriedums
- ⑤ dienesta pārbaudes ziņojums u.c.

Valsts kanceleja

Disciplinārlietas ierosināšana

Disciplinārlieta ierosināma ne vēlāk kā mēneša laikā pēc tam, kad iestāde saņēmusi informāciju par faktiem vai pati ir konstatējusi faktus, kas liecina par iespējamā disciplinārpārkāpuma izdarīšanu. Par informācijas saņemšanas dienu uzskatāma diena, kad informācija reģistrēta iestādes lietvedībā vai iestādē dokumentāri fiksēts pārkāpuma fakts. (VCIDL 19.panta otrā daļa)

Par disciplinārlietas ierosināšanas termiņa sākumu nav uzskatāma vispārīgas informācijas nonākšana iestādē. Ir jābūt noskaidrotiem apstākļiem, kuri norāda uz konkrētas personas iespējami prettiesisku, disciplināri sodāmu rīcību.

Sk.arī Augstākās tiesas Senāta 2012. gada 1. marta spriedums lietā Nr. SKA-132/2012

Valsts kanceleja

Disciplinārlietas ierosināšana

Nav pamata par pārkāpuma atklāšanas dienu uzskatīt to dienu, kad attiecīgās iestādes vai amatpersonas rīcībā ir nonākusi vien ziņa par personas uzvedību. Par pārkāpuma atklāšanas dienu uzskatāma tā diena, kad ir pabeigta attiecīga pārbaude, apstākļu noskaidrošana un tiek konstatēts (atklāts), ka persona tiešām ir izdarījusi darbības, par kurām paredzēta atbildība.

Sk.arī Augstākās tiesas Senāta 2009. gada 30. aprīļa spriedums lietā Nr. SKA-307/2009

Valsts kanceleja

Tipiskās kļūdas

- ① pēc informācijas saņemšanas nav veiktas nekādas darbības (dienesta pārbaude, izvērtējums par disciplinārlietas ierosināšanu)
- ② nav ierosinātas disciplinārlietas, jo ierēdnis ir pārcelts citā amatā
- ③ nepareiza izpratne par noilgumu
- ④ izvērtējumu par to, vai ierosināma disciplinārlieta, veic iekšējie auditori, nevis juristi

Valsts kanceleja

Disciplinārlietas izmeklēšana

Disciplinārlietas izmeklētājs ir viena persona vai komisija ne mazāk kā triju cilvēku sastāvā. (VCIDL 28.panta otrā daļa)

Lietas izmeklēšanā noskaidro visus tos faktus un apstākļus, kas nepieciešami, lai varētu pieņemt tiesisku un lietderīgu lēmumu. It īpaši noskaidro:

- ① vai ir veikta prettiesiska rīcība;
 - ② vai ierēdnis ir vainīgs tās veikšanā;
 - ③ ierēdņa vainas formu;
 - ④ atbildību mīkstinošos vai pastiprinošos apstākļus;
 - ⑤ vai un kādā apmērā personai ir nodarīts mantisks zaudējums vai personisks kaitējums, bet valstij — mantisks zaudējums vai kaitējums tās interesēm.
- (VCIDL 29.panta otrā daļa)

Valsts kanceleja

Atstādināšana disciplinārlietas izmeklēšanas laikā

Pēc tam, kad pieņemts lēmums par disciplinārlietas ierosināšanu, ierēdņi ar motivētu lēmumu uz laiku, bet ne ilgāk kā līdz disciplinārsoda izpildes uzsākšanai, saglabājot mēnešalgu un sociālās garantijas, var atstādināt no amata pienākumu izpildes. (VCIDL 21.panta pirmā daļa)

Atstādināšana no amata pienākumu izpildes uzskatāma par pagaidu aizliegumu atrasties darba vietā un veikt darbu. Proti, atstādināšanas laikā ierēdņi nevar pildīt amata pienākumus, bet ierēdņa pienākums pildīt priekšniecības likumīgos rīkojumus saglabājas. Ierēdņim ir pienākums sniegt ziņas disciplinārlietas izmeklētājam un paziņot, ja tas nav iespējams. Tā kā atstādināšana tiek piemērota uz disciplinārlietas izskatīšanas laiku, tad ierēdņim jāpilda priekšniecības rīkojumi, kas attiecas uz disciplinārlietas izskatīšanas procesu. Atstādināšanas laikā ierēdņim ir jābūt sasniedzamam.

Sk.arī Administratīvās apgabaltiesas 2009. gada 27. jūnija spriedums lietā Nr. AA43-1958-09/5

Valsts kanceleja

Disciplinārlietas izskatīšanas rezultātā tiek pieņemts viens no šādiem lēmumiem:

- ① lēmums par disciplinārsoda piemērošanu;
- ② lēmums par disciplinārlietas izbeigšanu;
- ③ lēmums par disciplinārlietas izbeigšanu, izsakot aizrādījumu.
(VCIDL 31.panta pirmā daļa)

Ja amatpersona pieņem atšķirīgu lēmumu, nevis atzinumā par disciplinārpārkāpuma konstatēšanu ieteikto, tā pamato savu lēmumu.
(VCIDL 31.panta trešā daļa)

Valsts kanceleja

Lēmums par disciplinārsoda piemērošanu

Saskaņā ar tiesiskās vienlīdzības principu disciplinārsodam līdzīgās lietās ir jābūt līdzīgam, savstarpēji samērojamam. Taču šo prasību ir iespējams īstenot tikai atsevišķas iestādes, nevis visa civildienesta vai Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu ietvaros.

Sk.arī Augstākās tiesas Senāta 2012. gada 14. decembra spriedums lietā Nr. SKA-483/2012

Ja tiek piemērots par konkrēto disciplinārpārkāpumu paredzētais minimālais sods, tad atsevišķa lietderības apsvērumu izvērtēšana nav nepieciešama. Citos gadījumos lietderības apsvērumu neizdarīšana ir pamats, lai lēmumu par disciplinārsoda piemērošanu atceltu.

Sk.arī Administratīvās apgabaltiesas 2011. gada 5. decembra spriedums lietā Nr. AA43-0590-11/8; Augstākās tiesas Senāta 2007. gada 14. maija spriedumu lietā Nr. SKA-55/2007

Valsts kanceleja

Disciplināratbildība: procesa shēma

1 mēnesis

- Informācijas saņemšana
- Izvērtēšana
- Lēmums par disciplinārlietas ierosināšanu

1 mēnesis

- Izmeklēšanas komisijas darbs
- Izmeklēšanas komisijas atzinums
- Lēmums par disciplinārsodu/disciplinārlietas izbeigšanu

1 mēnesis

- Apstrīdēšana / pārsūdzēšana

- Neatbilstoša rīcība ar finanšu līdzekļiem: lēmumu nosūta publicēšanai Valsts kancelejai
- Valsts kontroles konstatējusi pārkāpumu: informē Valsts kontroli par atbildības izvērtēšanas rezultātiem

Valsts kanceleja

Valsts pārvaldes iekārtas likuma 90. pants

Ja amatpersona, pildot amata pienākumus, **ar nodomu vai aiz rupjas neuzmanības** ir radījusi mantiskus zaudējumus publiskai personai, tā prasa, lai amatpersona atlīdzina zaudējumus normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā.

Valsts kanceleja

Ar zaudējumu piedziņas palīdzību primāri tiek stimulēts iestādei un atbildīgajai amatpersonai vienoties par iztrūkuma labprātīgu atlīdzināšanu pilnībā vai vismaz kādā daļā (tostarp kopā ar disciplinārsodu vai citu sodu).

Mērķis ir atbildības iestāšanās principā, nevis matemātiski aprēķinātu summu atgūšana ar jebkuriem līdzekļiem.

Valsts kanceleja

Zaudējumu piedziņa

- ① Mantiska rakstura kaitējuma atlīdzināšana
- ② Zaudējums nav tas pats, kas finansiālā ietekme
- ③ Svarīgi noteikt faktiskos zaudējumus
- ④ Primāri ir jāstimulē labprātīga zaudējumu atlīdzināšana
- ⑤ Jāņem vērā samērīguma princips

Valsts kanceleja

Ja ir konstatēta prettiesiska, neekonomiska un neefektīva rīcība

Materiālās stimulēšanas instrumenti būtu pieļaujami par labi paveiktu darbu, nevis gadījumā, ja ir konstatēta prettiesiska rīcība vai netiek ieviesti Valsts kontroles ieteikumi.

Papildus tas ir jāņem vērā, lemjot par amatpersonas darbības un to rezultātu novērtējumu un turpmāko profesionālo attīstību.

Valsts kanceleja

KATRS SAVĀ DARBĀ,
VISI VALSTS DARBĀ.

K.Ulmanis